

Mối quan hệ giữa Đảng với dân và những vấn đề có tính nguyên tắc về xây dựng đội ngũ cán bộ trong tác phẩm *Sửa đổi lỗi làm việc*

Font chữ UTM sử dụng
Bảng mã UNICODE
Vui lòng thiết lập lại
Tinh điều khiển bản phôi

Font chữ UTM sử dụng
Bảng mã UNICODE
Vui lòng thiết lập lại
Tinh điều khiển bản phôi

TS. ĐẶNG CÔNG THÀNH

Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng;

Email: cdang1688@gmail.com

ThS. VŨ THỊ THÙY

Trường ĐH Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thanh Hóa;

Email: vuphuongthuydhv@gmail.com

Tóm tắt: *Sửa đổi lỗi làm việc (SĐLLV)* là một tác phẩm có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc về xây dựng Đảng nói chung, xây dựng đội ngũ cán bộ nói riêng. Ở đó, mối quan hệ giữa Đảng với dân, tuy không được Hồ Chí Minh viết ra thành một mục riêng, nhưng được đề cập xuyên suốt trong toàn bộ các mối quan hệ, các nguyên tắc, phương pháp, cách thức làm việc của Đảng, Nhà nước và của cán bộ, đảng viên. Mối quan hệ này trở thành vấn đề có tính nguyên tắc về xây dựng đội ngũ cán bộ qua các thời kỳ cách mạng.

Từ khóa: xây dựng đội ngũ cán bộ; sửa đổi lỗi làm việc; mối quan hệ giữa Đảng với dân.

SĐLLV được Hồ Chí Minh viết trong những năm đầu của Nhà nước Việt Nam mới (1947). Gần 80 năm đã trôi qua nhưng thời gian đã không thể làm lu mờ những giá trị to lớn của tác phẩm, mà qua thời gian, cùng với những vấn đề thực tiễn đặt ra phải giải quyết, chúng ta càng đọc, càng hiểu sâu sắc thêm tư tưởng, đạo đức, phong cách con người Hồ Chí Minh đã kết tinh trong tác phẩm. Trong đó, tư tưởng của Người về mối quan hệ giữa Đảng với nhân dân có giá trị như một ☐cẩm nang☐công tác cán bộ, công tác nhân sự.

1) Vị trí, vai trò của cán bộ nằm trong vị trí, vai trò lãnh đạo của Đảng và gắn bó mật thiết với vị trí, vai trò to lớn của quần chúng nhân dân. 2) Tiêu chuẩn cán bộ là những yêu cầu thiết yếu về phẩm chất, năng lực, phản ánh mối quan hệ giữa đức và tài trong đó đức là gốc, là yếu tố quyết định đến thành công hoặc thất bại đối với mọi công việc của Đảng, của dân. 3) Huấn luyện cán bộ là công việc gốc của Đảng. Song, để đội ngũ cán bộ trưởng thành, phát triển toàn diện thì đào tạo, huấn luyện cán bộ tại trường phải gắn liền với bồi dưỡng, rèn luyện cán bộ trong phong trào cách mạng của quần chúng nhân dân. 4) Hiểu biết cán bộ là tiền đề quan trọng để xây dựng đội ngũ cán bộ một lòng vì Đảng, vì dân; đánh giá cán bộ phải kết hợp ☐từ trên xuống☐và ☐từ dưới lên☐ 5) Lựa chọn cán bộ phải tuân thủ đúng nguyên tắc, giữ nghiêm kỷ luật, đề cao vai trò trách nhiệm của các đoàn thể cách mạng, các tổ chức quần chúng dưới sự lãnh đạo của Đảng. 6) Phải có gan cất nhắc cán bộ; cất nhắc cán bộ phải vì

công việc chung của Đảng, của dân, vì tài năng của từng người, khuyến khích động viên mọi người hăng hái, tích cực phấn đấu. Nếu vì lòng yêu ghét, vì thân thích, vì nể nang là có tội với Đảng, có tội với đồng bào. 7) Khéo dùng cán bộ cốt để thực hiện đầy đủ chính sách của Đảng, của chính phủ, động viên cán bộ tích cực, chủ động, sáng tạo, sâu sát, gần bó mật thiết với nhân dân. 8) Phải quý trọng cán bộ, trọng nhân tài, trọng mỗi một người có ích cho công việc chung của Đảng, của dân. 9) Phê bình cán bộ phải khách quan, khoa học, giúp cán bộ biết phát huy ưu điểm, khắc phục sửa chữa khuyết điểm, củng cố niềm tin của nhân dân với Đảng. 10) Phải yêu thương cán bộ, thường xuyên quan tâm, chăm lo, tạo điều kiện để cán bộ trưởng thành, tiến bộ, hoàn thành tốt trọng trách mà Đảng và nhân dân trao cho.

Bài viết này đề cập đến bốn vấn đề mà Hồ Chí Minh xác định là ☐cái gốc☐và một vấn đề liên quan đến khắc phục tận gốc những căn bệnh nảy sinh trong đội ngũ cán bộ khi Đảng trở thành Đảng cầm quyền. Đó là cơ sở khoa học để phát huy ưu điểm, khắc phục khuyết điểm, SĐLLV, tiến hành có chất lượng, hiệu quả công tác xây dựng Đảng, xây dựng đội ngũ cán bộ, tăng cường mối quan hệ mật thiết giữa Đảng với nhân dân.

Theo Hồ Chí Minh, dân là gốc của nước, cách mạng là sự nghiệp của quần chúng, quyền lãnh đạo của Đảng là sự ủy thác của nhân dân trao cho. Mặc dù là tác phẩm bàn về xây dựng Đảng, nhưng từ

□Dân□ và những từ đồng nghĩa được Người sử dụng gần 300 lần. Cụm từ □dân chúng□, □quần chúng□, □nhân dân□, □đồng bào□□ được Người dùng rất dung dị, tinh tế, uyển chuyển, tùy từng lúc, từng nơi, từng mối quan hệ, tất cả đều thể hiện thái độ, tình cảm trân trọng, quý mến và niềm tin yêu sâu sắc đối với nhân dân. Việc sử dụng nhiều cụm từ đồng nghĩa với tần suất rất lớn trong một tác phẩm, không chỉ có ý nghĩa mở rộng nhận thức về dân, làm tăng nội hàm của khái niệm □nhân dân□ mà còn thể hiện sự vận dụng sáng tạo quan điểm giai cấp, quan điểm quần chúng của chủ nghĩa Mác - Lênin, phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh và bản sắc của dân tộc ta.

Theo Hồ Chí Minh: □Dân chúng rất khôn khéo, rất hăng hái, rất anh hùng⁽¹⁾. Dân chúng không những có lực lượng đông đảo, có trí tuệ tập thể mà còn rất cần cù, thông minh, khéo léo, có nhiều kinh nghiệm quý báu. □Dân chúng biết giải quyết nhiều vấn đề một cách giản đơn, mau chóng, đầy đủ, mà những người tài giỏi, những đoàn thể to lớn, nghĩ mãi không ra□. Vì vậy, Người nhắc nhở: □Nếu biết dựa vào dân thì việc gì cũng xong□; □Dân chúng đồng lòng, việc gì cũng làm được. Dân chúng không ủng hộ, việc gì làm cũng không nên□⁽²⁾.

Khi đề cập đến □Dân□, Hồ Chí Minh luôn dành tình cảm quý trọng, niềm tin yêu vô bờ bến, nhưng Người cũng có thái độ khách quan, khoa học khi cho rằng: dân có tiềm năng to lớn, nhưng không thuần nhất với nhiều tầng lớp khác nhau, cần phải được tổ chức lãnh đạo đúng đắn. Đó chính là cơ sở sâu xa của sự cần thiết phải có Đảng lãnh đạo. Đảng phải dựa vào dân để lãnh đạo sự nghiệp cách mạng đem lại độc lập cho dân tộc, tự do, ấm no, hạnh phúc cho nhân dân. Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: □Đảng không phải là một tổ chức để làm quan phát tài. Nó phải làm tròn nhiệm vụ giải phóng dân tộc, làm cho Tổ quốc giàu mạnh, đồng bào sung sướng□. Người căn dặn: □Chúng ta phải ghi tạc vào đầu cái chân lý này: *dân rất tốt*⁽³⁾. Quyền lãnh đạo của Đảng chính là sự ủy thác của nhân dân, do nhân dân trao cho mà có. Muốn hoàn thành sứ mạng mà nhân dân ủy thác, Đảng phải có □tư cách của đảng chân chính cách mạng□. Đảng phải thực sự tiên phong về chính trị, tư tưởng, tổ chức và đạo đức. Đường lối chính trị của Đảng phải hợp lòng dân, □mọi công tác của Đảng luôn luôn phải đứng về phía quần chúng□. Mỗi công việc của Đảng phải giữ nguyên tắc và phải

liên hợp chặt chẽ với dân chúng□ biết liên hợp lợi ích ngày thường và lợi ích lâu dài của dân chúng⁽⁴⁾. Đảng phải dựa vào dân, làm cho dân tin Đảng. Phong cách lãnh đạo của Đảng phải khoa học, dân chủ và không ngừng đổi mới. Đảng phải đổi mới phương pháp, tác phong làm việc, thường xuyên sâu sát, gần gũi, tôn trọng, lắng nghe ý kiến đóng góp của nhân dân. Mỗi việc thành công phải bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đối với nhân dân. Mỗi việc không thành công phải tự phê bình kiểm điểm và chân thành nhận khuyết điểm trước nhân dân.

Theo Hồ Chí Minh, cán bộ là cái gốc của mọi công việc; để thực hiện các công việc của Đảng, của dân, Đảng cần quan tâm hàng đầu đến xây dựng đội ngũ cán bộ một lòng vì Đảng, vì Tổ quốc, vì nhân dân. Theo Người, quần chúng nhân dân tự nguyện đi theo Đảng không chỉ vì Đảng ta có đường lối, phương pháp cách mạng đúng mà còn vì Đảng có đội ngũ cán bộ có đủ đức, đủ tài, thật sự cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư. Người cho rằng: □Cán bộ là những người đem chính sách của Đảng, của Chính phủ giải thích cho dân chúng hiểu rõ và thi hành. Đồng thời đem tình hình của dân chúng báo cáo cho Đảng, cho Chính phủ hiểu rõ, để đặt chính sách cho đúng□⁽⁵⁾. Nét độc đáo trong quan niệm về cán bộ của Hồ Chí Minh là ở chỗ, nó phản ánh mối quan hệ biện chứng giữa Đảng và dân trong xây dựng, hoàn thiện đường lối, chính sách và tổ chức thực hiện đường lối, chính sách. Vị trí, vai trò của cán bộ có quan trọng đến đâu cũng không đứng trên nhân dân, đứng ngoài nhân dân. Người cán bộ cách mạng không phải là □quan cách mạng□ đề đầu cúi cổ nhân dân, mà là người biết chịu trách nhiệm trước nhân dân, không ham giàu sang, không e cực khổ, không sợ oai quyền, sẵn lòng chịu cực khổ trước mọi người, hưởng hạnh phúc sau thiên hạ. Theo Hồ Chí Minh, thái độ đúng đắn và tình cảm sâu sắc đối với Đảng, Tổ quốc và nhân dân là nhân tố quan trọng hàng đầu thúc đẩy sự trưởng thành của người cán bộ. Muốn trở nên người cán bộ cách mạng chân chính □không có gì khó cả. Điều đó hoàn toàn do lòng mình mà ra, lòng mình chỉ biết vì Đảng, vì Tổ quốc, vì đồng bào thì mình sẽ tiến đến chí công vô tư□. Ngược lại, thái độ quan liêu, tình cảm phai nhạt đối với quần chúng chính là điểm khởi đầu làm cho người cán bộ trở thành □quan cách mạng□ từng bước thoái hoá biến chất.

Theo Hồ Chí Minh, quá trình xây dựng đội ngũ cán bộ phải coi trọng cả đức lẫn tài, trong đó đức là gốc. Đội ngũ cán bộ phải có đủ đức, đủ tài mới hoàn thành được trọng trách mà Đảng và nhân dân trao cho. Có đức, không có tài làm việc gì cũng khó; có tài, không có đức là người vô dụng. Đạo đức của người cán bộ, đảng viên là đạo đức cách mạng (ĐĐCM). Nó là đạo đức mới, đạo đức vĩ đại, nó không phải vì danh vọng của cá nhân, mà vì lợi ích chung của Đảng, của dân tộc, của loài người. Hồ Chí Minh đã gắn chặt tư tưởng chính trị với đạo đức lối sống và yêu cầu người cách mạng muốn hy sinh phấn đấu cho sự nghiệp cách mạng cao cả, cần phải tu dưỡng, rèn luyện bản thân kiên trì, bền bỉ. Tu dưỡng, rèn luyện, khắc chế nhu cầu cá nhân để làm cách mạng, tự mình không có đạo đức, không có căn bản, thì còn làm nổi việc gì? Nhân dân nhìn vào Đảng trước hết nhìn vào đội ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng. Quần chúng nhân dân chỉ quý mến những người có tư cách đạo đức. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân. Do đó, đạo đức của người cán bộ, đảng viên là nhân tố có ảnh hưởng sâu sắc đến uy tín của Đảng, ảnh hưởng quan trọng đến thắng lợi của sự nghiệp cách mạng. Hồ Chí Minh đã luận giải rất sâu sắc về mối quan hệ giữa đức và tài để làm nổi bật vị trí, vai trò của đức trong quá trình hình thành, phát triển, hoàn thiện nhân cách người cán bộ cách mạng.

ĐĐCM đối với người cán bộ được Hồ Chí Minh ví như mạch nguồn của dòng sông, như gốc rễ của cây cối; có ĐĐCM được xem như có nguồn sức mạnh để gánh nặng và đi xa. ĐĐCM vừa là cơ sở nền tảng, vừa giữ vai trò định hướng và là động lực thúc đẩy quá trình nâng cao trình độ mọi mặt của người cán bộ. Sự nghiệp cách mạng ngày càng phát triển đòi hỏi người cán bộ phải thực sự tài năng, có trí tuệ, có tầm nhìn, tư duy sắc sảo với năng lực nhận thức nhanh, trình độ tổ chức thực tiễn giỏi. Nhưng tài năng chỉ có thể hình thành, phát triển trên cái nền tảng vững chắc là ĐĐCM, và chỉ khi nào giữ vững ĐĐCM thì tài năng đó mới được trọng dụng, thực sự có ý nghĩa, có giá trị đối với sự nghiệp cách mạng. Ngược lại, nếu suy thoái về ĐĐCM dẫn đến biến chất thì kiến thức, trình độ tích lũy được sẽ chỉ phục vụ cho lợi ích cá nhân, rất nguy hại cho sự nghiệp cách mạng.

Trong tác phẩm, Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: Đảng phải nuôi dạy cán bộ như người làm vườn vun trồng những cây cối quý báu; huấn luyện cán bộ là công việc của Đảng. Công việc của Đảng, của dân thành công hoặc thất bại đều do cán bộ tốt hay kém. Vì vậy, Đảng phải quan tâm chăm lo xây dựng đội ngũ cán bộ, phải trọng nhân tài, trọng cán bộ, trọng mỗi một người có ích cho công việc chung của chúng ta. Huấn luyện, đào tạo, bồi dưỡng cán bộ vừa phải toàn diện, vừa phải thiết thực, hiệu quả, sát với chức trách, nhiệm vụ, xuất phát từ yêu cầu của thực tiễn, cán bộ ở môn nào phải học cho thạo công việc ở trong môn ấy. Nội dung huấn luyện cán bộ phải không ngừng đổi mới, phương pháp huấn luyện cán bộ phải thực sự khoa học, đề cao ý thức tự học tập, tự rèn luyện phấn đấu của từng cán bộ. Phải lựa chọn rất cẩn thận những nhân viên phụ trách việc huấn luyện. Đánh giá đúng và khéo sử dụng cán bộ là vấn đề hệ trọng, trong đó điều căn cốt là người lãnh đạo phải có tư cách đạo đức trong sáng, mẫu mực, khách quan, công tâm, có phương pháp làm việc khoa học, dân chủ, tích cực sửa chữa khuyết điểm của bản thân. Minh càng ít khuyết điểm thì cách xem xét cán bộ càng đúng.

Theo Hồ Chí Minh, trong điều kiện Đảng cầm quyền, phải phát huy tốt vai trò của nhân dân, kiên quyết đấu tranh khắc phục tận gốc những căn bệnh bắt nguồn từ chủ nghĩa cá nhân, giữ vững niềm tin của nhân dân với Đảng. Hồ Chí Minh không những sớm nhìn thấy những nguy cơ của tệ quan liêu hoá, xa rời quần chúng trong điều kiện Đảng cầm quyền, mà còn thấy trước nhiều vấn đề phức tạp trong xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên khi Đảng mới từ trong xã hội cũ bước ra, còn mang nặng những tàn dư phong kiến, nhất là trong hơn 80 năm nô lệ, những thói hư tật xấu của người sản xuất nhỏ không được khắc phục huấn luyện, giáo dục. Trong tác phẩm, Người đã chỉ ra hơn hai chục căn bệnh khác nhau và đi sâu phân tích hậu quả của những căn bệnh đó. Người đã lý giải rất rõ nguồn gốc xã hội và con đường truyền dẫn những căn bệnh từ xã hội vào trong Đảng. Đảng ta không phải trên trời sa xuống. Nó ở trong xã hội mà ra. Cán bộ, đảng viên là những người ưu tú nhất, tuy nhiên họ không phải là những ông thánh, mà vẫn là những con người, luôn chịu sự tác động mạnh mẽ của môi trường xã hội. Muốn ngăn ngừa, khắc phục tận gốc những căn bệnh từ xã hội tác

động không tốt đến cán bộ, đảng viên thì Đảng phải dựa vào dân, cùng với dân giúp đỡ cán bộ, đảng viên tu dưỡng, rèn luyện, phấn đấu trong phong trào cách mạng của quần chúng. Thông qua đó, sửa chữa cho tiết nọc các chứng bệnh, khiến cho Đảng càng mạnh khoẻ, bình an⁽⁶⁾. Nguyên nhân của phần lớn những căn bệnh, theo Hồ Chí Minh là do một bộ phận cán bộ, đảng viên xa dân, khinh dân, không hiểu dân, không yêu thương dân, chỉ biết đòi hỏi dân mà không muốn quan tâm, giúp đỡ dân, xét đến cùng là do mắc phải chủ nghĩa cá nhân. Người đã khái quát: Chủ nghĩa cá nhân là như một thứ vi trùng rất độc, do nó mà sinh ra các thứ bệnh rất nguy hiểm. Vì vậy, một mặt, Người yêu cầu mỗi cán bộ, đảng viên phải không ngừng tu dưỡng, nâng cao ĐĐCM, thường xuyên tự phê bình và phê bình, kịp thời ngăn chặn, đẩy lùi chủ nghĩa cá nhân. Mặt khác, Người kêu gọi Đảng phải thực sự cùng dân tích cực, kiên quyết đấu tranh khắc phục tận gốc những căn bệnh trong bộ máy của Đảng và Nhà nước, mà trước hết là bệnh quan liêu, tham ô, lãng phí. Theo Người, muốn chữa được những căn bệnh đó, trước hết cán bộ, đảng viên của Đảng phải tuân thủ các nguyên tắc: đặt lợi ích của Đảng, của nhân dân lên trên hết; liên hệ chặt chẽ với nhân dân; tự mình phải nêu gương cần, kiệm, liêm, chính để nhân dân noi theo; việc gì cũng phải học hỏi và bàn bạc với nhân dân, giải thích cho nhân dân hiểu rõ; tin vào nhân dân, đưa mọi vấn đề cho nhân dân thảo luận và tìm cách giải quyết; cách tổ chức và làm việc nào không hợp với quần chúng thì có gan đề nghị lên trên sửa đổi; có khuyết điểm thì thật thà phê bình trước nhân dân và hoan nghênh nhân dân phê bình mình.

Từ ngày tác phẩm SĐLLV được công bố đến nay đã gần 80 năm, nhưng tư tưởng của Người về mối quan hệ giữa Đảng và dân vẫn giữ nguyên giá trị, có ý nghĩa chỉ đạo sâu sắc đối với công tác xây dựng Đảng, xây dựng đội ngũ cán bộ. Trong tình hình mới, Đảng ta khẳng định: phải đặc biệt coi trọng và đẩy mạnh hơn nữa xây dựng chính đốn Đảng toàn diện về chính trị, tư tưởng, đạo đức, tổ chức và cán bộ⁽⁷⁾; tiến hành có hiệu quả các biện pháp giáo dục, rèn luyện, nâng cao ĐĐCM cho đội ngũ cán bộ, đảng viên, phấn đấu thực hiện tốt lời căn dặn của Người trước lúc đi xa: Đảng ta là một đảng cảm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần đạo đức cách mạng, thật sự cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư. Phải giữ gìn Đảng ta thật trong

sạch, phải xứng đáng là người lãnh đạo, là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân⁽⁸⁾.

Trong tình hình hiện nay, cần phải quán triệt sâu sắc những quan điểm cơ bản của Hồ Chí Minh về mối quan hệ giữa Đảng và dân, tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ có đủ đức, đủ tài, trong đó đức là gốc. Quá trình xây dựng đội ngũ cán bộ, nhất là cán bộ cấp chiến lược cần phải: 1) nhận thức thống nhất; 2) tiêu chuẩn rõ ràng; 3) quy hoạch khoa học; 4) tạo nguồn chủ động; 5) tuyển chọn chặt chẽ; 6) đào tạo đổi mới; 7) bồi dưỡng thiết thực; 8) sử dụng đúng đắn; 9) luân chuyển kịp thời; 10) chính sách dân chủ, đồng bộ. Vấn đề mấu chốt là cán bộ, đảng viên, nhất là cán bộ lãnh đạo các cấp, người đứng đầu các cơ quan, đơn vị phải thật sự gương mẫu trong học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; tích cực, kiên quyết ngăn chặn và đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức lối sống, những biểu hiện tự diễn biến, tự chuyển hoá trong nội bộ. Một mặt, phải kiên quyết, kiên trì thực hiện với quyết tâm chính trị cao, nỗ lực lớn, tổ chức thực hiện đồng bộ các giải pháp để đấu tranh ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái, tự diễn biến, tự chuyển hoá có hiệu quả, nhất là đấu tranh khắc phục nạn tham nhũng, tiêu cực, những vụ việc gây bức xúc trong dư luận để củng cố niềm tin của nhân dân đối với Đảng. Kiên quyết khắc phục những yếu kém trong công tác cán bộ và quản lý cán bộ; xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên, nhất là cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp có phẩm chất chính trị, đạo đức tốt, đủ năng lực, thực sự tiên phong, gương mẫu, được nhân dân tin yêu. Mặt khác, Đảng phải có chủ trương, biện pháp phát huy sức mạnh to lớn của nhân dân, tạo thành dư luận mạnh mẽ và rộng khắp để phát hiện và đấu tranh có hiệu quả với tệ tham nhũng, quan liêu, hối lộ, cửa quyền. Theo Hồ Chí Minh: Sửa chữa sai lầm, cố nhiên cần dùng cách giải thích thuyết phục, cảm hoá, dạy bảo. Song không phải tuyệt nhiên không dùng xử phạt⁽⁹⁾. Những người nào đã thoái hoá biến chất, bị quần chúng oán ghét, thì kiên quyết xử lý để lấy lại niềm tin của quần chúng, góp phần thắt chặt mối quan hệ máu thịt giữa Đảng với dân./.

(1) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG, H., T.5, tr. 333.

(2), (3), (4), (5), (6), (9) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Sđd, T.5, tr. 333, 286, 289, 309, 303, 323-324.

(7) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. CTQG Sự thật, H., T.1, tr.180.

(8) Hồ Chí Minh, (2011), *Toàn tập*, Sđd, T.15, tr.622.